

5. DENİZCİLİK VE DENİZ GÜVENLİĞİ FORUMU

21. Yüzyıl Deniz Jeoekonomisi
ve Türkiye

Milli Savunma ve Güvenlik Enstitüsü
National Defence and Security Institute

TASAM
TÜRK ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH ASIAN CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

VİZYON BELGESİ (TASLAK)

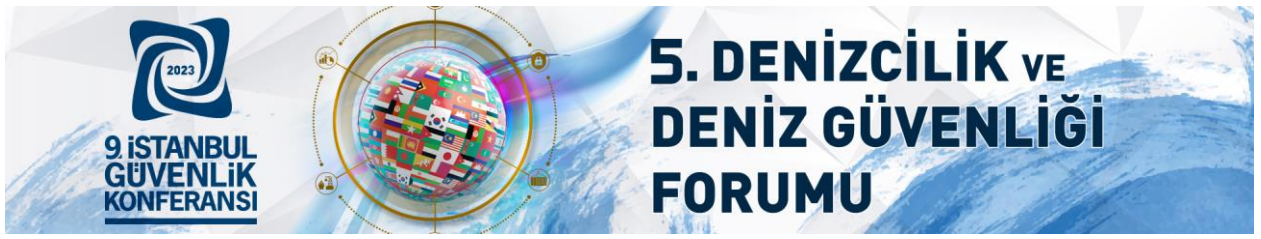
5. DENİZCİLİK VE DENİZ GÜVENLİĞİ FORUMU

“21. Yüzyıl Deniz Jeoekonomisi ve Türkiye”

(23-24 Kasım 2023, İstanbul)

İnsanlık yeryüzünün %72'sini oluşturan su kürenin ortasında çeşitli yeryüzü dinamikleriyle yükselen veya alçalan kara parçaları (litosfer) üzerinde yaşamaktadır. İnsanlığın doğal yaşam alanını vücuda getiren kara parçaları ise dünya yüzeyinin oldukça küçük bir parçasını oluşturmaktadır. Tüm bu kara parçalarının en temel ortak noktası birer “ada” niteliği taşımalarıdır. Adaların büyüklüğü birbirlerine göre farklılık göstermektedir. Bazı adalar üzerine birden fazla devletin ve ulusun yerleştiği kıtasal adalardır. Bazı adalar yalnızca bir devletin yaşam alanıyken, bazı devletler bir takımada zincirine yerleşmektedir. Bazı adalar bir devletin onlarca liman kentinden birini oluştururken, bazı adalar topyekûn adalardan oluşan bir liman kentinin küçük birer deniz kasabası niteliğindedir. Bazı adalara sadece birkaç haneli deniz köyleri inşa edilirken, bazı adalar morfolojik özelliklerinden dolayı insanlığın yaşamasına elverişli değildir. Tüm bu adalar dışında, çeşitli ekonomik faaliyetlerinin yürütüldüğü veya uluslararası deniz hukuku sorunlarına sebep olan, adacıklar, ada saçakları, kayalıklar, sığlıklar ve resifler bulunmaktadır. Nihayetinde bir bütün olarak yeryüzü Kıtasal Adalar Okyanusu olarak tanımlanmaktadır.

Bugün insanlığın yaklaşık %45'i kıyılardan itibaren karasal iç kesimlere doğru 150 kilometrelik bir kuşağın içinde devamlı denizel etkiye maruz kalarak yaşamını sürdürmektedir. Devletlerin ekonomik faaliyetlerinin çoğunluğu da bu alanın içinde gerçekleşmektedir. 21. yüzyılın başında 680 milyondan fazla insan ise deniz seviyesinden azami 10 metre rakımda (yükseklikte) yaşamını idame ettirmektedir. Diğer bir deyişle 680 milyon insan ki bu dünya nüfusunun kabaca %12'si etmektedir, alçak sayılabilecek coğrafyalarda ikamet etmektedir. Bilimsel çalışmalar bu rakamın 2050 yılından itibaren yaklaşık bir milyara ulaşacağını göstermektedir. Bu tespit, gelecek 30 sene içinde devletlerin deniz bağımlılıklarının artacağını göstermektedir. Diğer taraftan beşeri coğrafyanın ele aldığı diğer bir fenomen de ticarettir. 21. Yüzyılın başında dünya ticari mallarının asgari %80'i deniz yoluyla taşınmaktadır ve bu oran gelişmiş ülkelerde daha da artmaktadır. Gelişmiş ülkelerin nüfusunun %50'si protein ihtiyacı için denizel kaynakları kullanmaktadır. Bunlara ek olarak, küresel turizm faaliyetlerinin %80'i kıyı kuşağında yürütülmektedir. Denizlerin önemini vurgulayan yukarıdaki gibi istatistikler fazlasıyla arttırılabilir ancak en temelde suyun yüzeyi toplumlar için insanların, ticari malların, paranın, bilginin ve kültürlerin devamlı taşıdığı bir yollar sistemidir. Bu sebeple, dünya üzerinde sular coğrafyasıyla güvenlik açısından, ekonomik, sosyo-kültürel, hukuksal ve psikososyal bağlamlarda ilişki içinde olmayan ya da etkileşmeyen bir kara parçası yoktur. Bu durum doğal yaşam

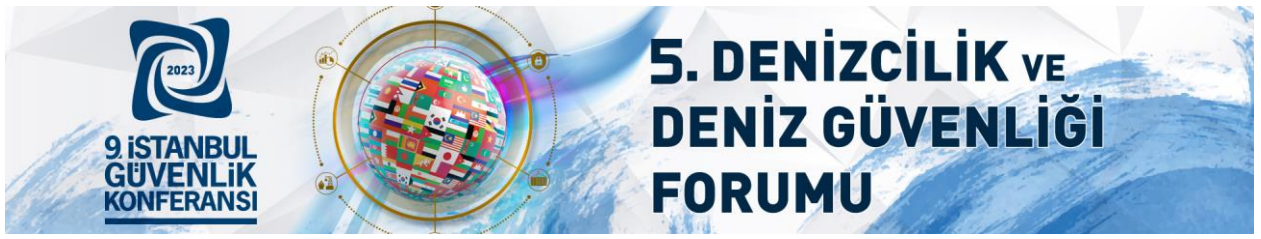
alanı kara parçaları olan insan toplulukları için de geçerlidir. Okyanusla veya denizlerle hiçbir sınırı olmayan, tamamen karaya kitli ülkelerde yaşayan insanlar dahi iklim, bitki örtüsü ve ticaret olgusu üzerinden sular coğrafyası (hidrosfer) ile etkileşmektedir. Bu etkileşim yüzyıllardır uygarlığı denizlere iten temel motivasyon ola gelmiştir.

Türkiye de bu Kitasal Adalar Okyanusu içerisinde, topografik olarak iki yarımadadan oluşan bir yapıya sahiptir. Yedi Denizler coğrafyasına yerleşmiş olması Türkiye'yi birçok dar denize kıyıdaş veya karşı komşu yapmıştır. Yarımadaların etrafını çeviren üç denize kıyıdaş olan Türkiye bir de iç denize sahiptir. Bu iç deniz küresel deniz ticaretinin kritik deniz düğüm noktalarından olan Türk Boğazlarının arasında yer almaktadır. Kıyılarında 180 civarında liman/liman tesisine sahiptir. Türkiye, Seyir Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığı 2008 yılındaki kıyı etüd bilgilerine göre 8.483 kilometre kıyı şeridiyle dünya toplam kıyı şeridinin %3'üne sahiptir. Türkiye kıyıları, Karadeniz kıyısında 1719 km, Marmara kıyısında 1474 km, Akdeniz kıyısında 2025 km ve Ege kıyısında 3265 km uzunluğa sahiptir. Bu kıyılarda çoğu 750.000'i aşan nüfusuyla 28 kıyı veya liman kenti yer almakta ve bu kentlerde Türkiye nüfusunun yaklaşık %60'ı yaşamaktadır.

Aynı zamanda, iki yarımadadan oluşan coğrafyasıyla altı tarafı denizlerle çevrili Türkiye'de iş gücüne katılım oranının büyük çoğunluğu kıyı kentlerinde konumlanmıştır. Türkiye'nin Gayrı Safi Milli Hasılasının yaklaşık %60'ı kıyı kentlerindeki mübadele ilişkileriyle oluşmaktadır. Ayrıca endüstriyel üretimin, ham ve mamul madde ihracat ve ithalatının yaklaşık %95'i kıyı kentleri üzerinden denizler yoluyla yapılmaktadır. Türkiye'de tarıma elverişli alanların çoğu kıyıda yahut kıyıya yakın denizle irtibatlı bölgelerde bulunmaktadır. Aynı zamanda Türkiye'de GSMH'daki payı hayli yüksek olan, Bacasız Sanayi olarak tabir edilen turizmin altyapı tesislerinin de yine çoğu kıyı alanlarında ve denize yakın bölgelerde yer aldığı dikkatten kaçmamalıdır. Verilen tüm bu bilgiler, Türkiye'nin denizlere sırtını dönmemesi gerektiğini, denizle iç içe yaşadığını, yalnızca siyasi, askeri ve ekonomik faaliyetlerde değil, bunların yanı sıra doğal afetler ve insani yardım faaliyetlerinde de denize bağımlılığının olduğunu göstermektedir.

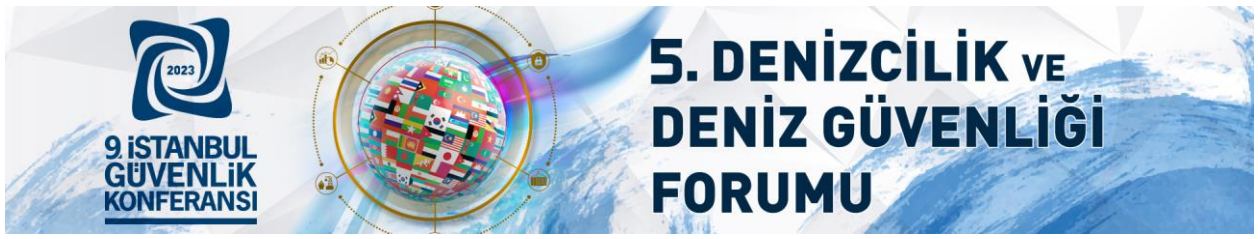
Jeopolitik konumu açısından küresel deniz ticaretinin sürdürülebilmesinde önemli roller üstlenen deniz iletişim hatlarına (SLOCs) ve kritik deniz düğüm noktalarına sahip Türkiye'nin bugün yüzleştiği dış politika sorunlarının temelinde de deniz jeopolitiği yatmaktadır. Buna bir de ülkenin denizcilik ekonomisinin potansiyelinin, kullanımına göre önemli ölçüde yetersiz kaldığı eklenirse Türkiye'nin denizcileşme uyanışında kararlı ve emin yürüyüşünün, kat etmesi gereken uzun bir yolu olduğu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'nin denizcileşme yolunda kat edeceği bu uzun yolda, uluslararası ilişkiler literatürünün yaşadığı deniz körlüğünü kamu faydası yaratacak şekilde deniz mekânsal farkındalığını arttırarak, rehabilite edebilecek bu ve benzeri akademik etkinlikler ülkenin dikkatini denizlerine çekmesine

vesile olacaktır. Böylelikle denizcilik çalışmaları literatürü gelişecek ve ülkenin idari kurumlarının ve sermayenin ihtiyaç duyduğu bilgi nevi ortaya çıkarılacaktır. Bu amaca dönük Modern Denizcilik Çalışmalarını kapsayacak tüm alanlar Denizcilik ve Deniz Güvenliği Forumu'nun ana temasını oluşturmaktadır; donanmalar, deniz ticaret filoları, deniz ticareti şirketleri, limanlar ve liman işletmeciliği, tersaneler (gemi inşa sanayii ve gemilerde geçerli mühendislik dallarının tamamı), balıkçılık faaliyetleri, deniz dibi madenciliği (metalürji, jeoloji, oşinografi, hidrografi ve sismoloji dâhil), deniz turizmi, marinalar ve marina işletmeciliği, ulusal ve uluslararası deniz hukuku, deniz eğitim-öğretim kurumları ve faaliyetleri, deniz çevreciliği, destekleyici sektörler (arama-kurtarma, acentecilik, kılavuzluk hizmetleri, seyir-iletişim kolaylığı, gemi trafik hizmetleri, deniz meteorolojisi vb.), denizcilik tarihi, denizcilik edebiyatı, kültürel ve sportif temalı faaliyetler (su sporları, müzecilik vb.). Ulusal/uluslararası, askerî/sivil denizcilik kuruluşları ile yapılacak ortaklıklarla bütünleştirici bir yaklaşım ve geniş bir tarih vizyonu ile birlikte ele alınacaktır. Değişen “deniz ve denizcilik” parametrelerini kamu faydası üretmek ve sürdürülebilir bir sevk ve idare konusunda Türkiye’de ve işbirliği yapılacak ülkelerde “deniz ve denizcilik gücü” alanında kamusal bilinç oluşturulması amaçlanmaktadır. İlgili çalışmaların, küresel gelişmelerin gerektirdiği yeni boyutlara taşınması, Türkiye ve diğer ülkeler arasında denizcilik temalı etkileşim ağları oluşturulması bu sene 5. düzenlenecek olan Denizcilik ve Deniz Güvenliği Forumu için hayati önemi haizdir. Diğer taraftan Türkiye’nin dış politikada karşı karşıya olduğu kronikleşmiş sorunların (Karadeniz Deniz Gücü Dengesi ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi, Ege Denizi Sorunları, Mavi Vatan’daki Deniz Yetki Alanları, Mavi Suçlar, Kitleli Göç Dalgaları, Enerji Nakil Hatlarının Güvenliği, Kıbrıs Sorunu ve 36. Kuzey Enleminin güneyinde yer alan Kırılgan Devletler Kuşağı) çoğu denizlerle doğrudan ilişkili olması sebebiyle deniz jeopolitiğinin çalışma alanına girmektedir. Deniz jeopolitiğine dair akademik farkındalığı arttırmak, bu farkındalığa dair gereklerin tespiti, hedeflerin ortaya çıkarılması, ihtiyaçların temini ve mevcut potansiyeli ekonomik refaha çevirecek düzeyde denizcilik gücü yeteneklerinin inşası konusunda akademik tartışmaların sürmesi Türkiye’nin ulusal çıkarlarının bir gereği olarak değerlendirilmektedir.

21. Yüzyıl, **Denizler ve Okyanuslar Yüzyılı** olma noktasında kuvvetli bir ivme yakalamıştır. Yaşanan çoğu uluslararası krizler, rekabetler, savaşlar, ittifaklaşmalar ve işbirlikleri Avrasya Kıtasal Adası’nın çevresindeki Dar Denizlere, İç Denizlere ve Marjinal Denizlere odaklanmaktadır. Türkiye’nin de 21. Yüzyılda kendine uluslararası toplumda saygın, etkin ve kuvvetli bir konum elde edebilmesi Mavi Uygarlığa erişim ile mümkün görünmektedir. TASAM Millî Savunma ve Güvenlik Enstitüsü’nün bu yıl düzenleyeceği **5. Denizcilik ve Deniz Güvenliği Forumu** tüm yukarıda sayılan ihtiyaçlara cevap verme noktasında kuvvetli bir motivasyon içermektedir.

Alt Temalar

Deniz Körlüğü ve Türk Uluslararası İlişkiler Literatüründe Denizcilik Çalışmaları

**Deniz Jeopolitiğinde Yeni Perspektifler ve Bölgesel Çalışmalar;
Akdeniz, Ege Denizi, Karadeniz, Okyanuslar ve Kutuplar**

Türk Deniz Güvenliğinde Güncel Tehditler ve Mavi Suçlar

Türk Navalizminin Gelişimi

Türk Donanma Diplomasisinin Kullanımına Dair Güncel Trendler

Deniz Kapasiteleri İnşasına Dair Güncel Konseptler ve Konular
Denizcilik Gücü
Deniz Gücü
Donanma Gücü

Denizcilik Jeoekonomisinde Yeni Fırsatlar ve Türkiye
Türk Denizciliğinin İdari ve Kurumsal Yapısı
Türk Denizcilik Ekosisteminin Vizyonu ve Geleceği
Mavi Ekonomide Yeni Trendler
Türk Deniz Ticaretinin Vizyonu ve Geleceği
Türk Deniz Taşımacılığının Vizyonu ve Geleceği
Türk Deniz Turizmi Vizyonu ve Geleceği
Türkiye'nin Gemi İnşa Yetenekleri ve Tersanecilik Sektörünün Vizyonu ve Geleceği
Türk Limanları; Hinterland, Gateway ve Foreland Geliştirme Stratejileri

Okyanus Politikaları

Denizcilik Çalışmalarında Çevre Güvenliği

Küresel Denizcilikte Dijitalleşme Çağı ve Yeni Doğan Tehditler

Afetle Mücadelede Denizlerin Kullanımı ve Deniz Köprüsü Stratejileri

Deniz Jeokültürü